

Txalaparta sagardotegietan

Sagardo prozesuak eragin handia izan du euskal folklolean: sagardoari belaunaldiz belaunaldi abestu zaizkio kopla bikainak, eta bertsoaz gainera dantza eta euskal musika oso lotuak egon zaizkio sagardogintzaren prozesuari. Festa giroan egiten zen sagardoa.

GARAI

HARTAKO

TABERNETAN

SAGARDO PROZESUAREKIN LOTURARIK ZUZENENA DUEN MUSIKATRESNA TXALAPARTA DA EUSKAL HERRIAN. Jendea festa giroan entretenitzeko musika eta txalapartaren bat-bateko puntu erritmikoak erabili dira. Txalapartak, garai batean, auzolanean presentzia handia izan zuen. Horrela, EGI-Nek argitaratutako Juan Mari Beltranen «*Soimutresnak Euskal Herri musikan*» liburuan azaltzen denez, txalaparta jotzeko ohitura zen sagardoa egiten zenean. Sagardoa, garai haietan, beti auzolanean egiten zen. Sagarra jo ondotik, lanean aritutakoek, afa-riarekin batera festa egiten zuten. Batzuetan afari oparoa izaten zen, beste batzuetan nahiko kaxkarra. Erbetegi-Etxeberri baserriko Ramon Goikoetxeak dioenez, «batzuetan makailoa, bestetan sardinzarra», baina festa beti egiten zen. Falta ez zena sagardoa zen.

Afalondoan jendea piska bat berotzen zen, kargatu ere bai, eta orduan, bertan montatzen zuten txalaparta. Normalean atarian, kanpoan, eta berehala txalaparta jotzen hasten ziren.

Diotenez txalaparta bost kilometroko erradioan entzuten zen eta, orduan, inguruko baserrietakoak inguratzen ziren gaupasa sagardotegian bertan egitera.

Ramon Goikoetxeak liburu honetan aipatzen duenez, «Tolarean, sagarra jotzerako-

an, txalaparta jotzeko aukeratzen genuen ohola bustia egoten zen, hezea, eta teiltuan jartzen genuen sekatzeko, hots hobea atera zezan. Bide batez jendeak ikus eta jakin zezan han aurki festa izango zela. Jendea erne egoten zen Erbetegi-Etxeberriin festa noiz egingo zuten jakitearren»

Txalapartarekin batera beste osagai batzuk erabiltzen ziren, Lasarten, esate baterako, joaldi guztien aurretik adarra jotzen zuten.

Nafarroan, Baztango Arizkun eta Erratzunen, hemengoaren antzeko festa egiten zen sagardoa egin ondoren. *Kirikoketa* izeneko usadio zaharra zen horietan. Sagarra zapaldu eta zanpatu zela adierazteko kirikoketa jotzen zen. Lurretik gertu-gertu bi ohol jarri eta sagar txikitzen erabilitako tresnarekin jotzen zen. Txalapartariak bizkarrez jartzen ziren soinu-tresna jotzen, bitartean hirugarren batek belaunikaturik bi makilekin erritmoa hausten zuten. Txalaparta joaz batera lelo bat kantatzen zuten:

*Alakiketa alakiketa
Alakiketa kiketa kiketa
Sagarra jo dela sagarra jo dela
Sagarra jo dela jo dela jo dela.*

Lelo hau festarako deia zen eta, gainera, sagarra jotzearen amaiera adierazten zuten.

Txalapartarekin batera, sagardogintza prozesuari zuzenki lotu gabe ordea, badira beste soimutresna batzuk ere. Hauek sagardotegietan jotzen ziren giroa sortzeko

Juan Mari BELTRAN

OTSYA ENEA

Sagardotegia

Osinaga Auzoa • Tf. (943) 55 68 94 • HERNANI

GAZTANAGA
SAGARDOTEGIA

BURUNTZA
AUZOA
Tel: 59 19 68
ANDOAIN

ETXE-ZVRI
SAGARDOTEGIA

- Bataio, jaunartze, lagunarteko eta negozio bazkari afariak
- Babarrunak, Baserriko oilaskoa (aurrez enkargatuta)
- Karta zerbitzua

Urte guztian
Sagardoa txiritik

Aurrez deitzea
komeni da.
Tf.: 88 20 49
OLABERRIA

R. ZABALA Sagardotegia

ADUNA
(GIPUZKOA) Tfno.: (943) 69 07 74

- Aste guztian zabalik - Igande eguerdian enkarguz
- Gipuzkoako sagarrarekin egindakoa

OYARBIDE
SAGARDOAK

Sebastian Zabalegi

Téléfonoa: 55 31 99 ASTIGARRAGA

REZOLA

SAGARDOTEGIA

Ipintza baserria • Tfnoa. 55 66 37 / 908-14 33 32 • ASTIGARRAGA

Juan Mari BELTRAN

eta jendea bertara erakartzeko, bai panderoa, soinua eta abar askotan sagardotegiko seme-alabek jotzen zituzten.

Hainbat dantza

Ezagunena *sagar-dantza* da. Euskal Herriko herrialde askotan dantzatzen da lurreko aberastasunik handienaren omenez. Gipuzkoako Astigarragak, *sagar-dantza* zaharren lirismoaz inguraturik erakusten dio eskerrona herriari hainbesteko ospea eta bizia eman dion fruitu zapo-retsuari. Gipuzkoatik irteaz gero, Baztango Arizkunen, Nafarroako herrian ikusi ahal izango dugu, Inauteri astear-tean.

Arratsalde horretan, txuriz, gerriko gorritz eta kolorezko zintak dituen kono formako kapelaz jantzitako damuñ nagusia (etxezain) eta damuñ lagunak (laguntzaile neskak) esku bakoitzean sagar bat dutela, dantza fin bat interpretatzen dute, sotila, erritmuaz josia eta ederra. Eskuetan dituzten saggaren ohorez egiten dute dantza. Dantza bitartean, dantzariaren eskuko sagarra beste dantzariaren eskuko sagarraren bila doa biek elkarren kontra talka eginez. Ilunabarrarekin batera lau sagar pareak airera jaurtitzen dituzte eta horrekin hurrengo urtera arte erritua amaitutzat dute.

Dantzan ongi adierazten da fruituari ematen zaion esker ona, hainbat eta hainbat baztandarri bizia emateagatik edo hainbat baztandarren bizibide izateagatik.

Ia guztiz desgerturik bada-gore ere, bada Nafarroan beste dantza bat *edate-dantza* izenekoa. Sagar jotzearen prozesuaren amaiera gogorazten du; makinak sortu aurretik horixe zen eginkizunik gogorrena. Edate-dantza, herriko plazan dantzatzen da, Corpus-Christi eta Bazko jaietan, eta era berean, bizilagunak sagar jotze prozesuaren

amaiera ospatzeko sagardo edatera gonbidatzen dira.

Astigarragak, Gipuzkoako sagardo-herririk ezagunenak, etxe-etxekoa duen sagardoa-ri ohore egitearren, oroitari bat eraiki du. Horrela, herri-ri izena eta ospea eman dion jarduera geroan ere bazter guztietan ezagutu dadin. 1986an Astigarragako Barandiaran Enparantzan Angel Lertzundi artistaren obra inauguratu zen, *Sagardoari Monumentua* izenekoa. Herrialdeko hiru elementuak - egurra, harria eta burdin-elkar batzen dira kupela adieraziz. Honek haritzeg eginiko kanila du, burdinezko euskarriaren gainean. Eta lurtean sartuta dagoen harritzko muralean Mikel Arozamenak Astigarragari eskainitako bertsoak irakur daitezke. Monumentua iturri publiko bilakatu da eta bi sagarrondok inguratzen dute, multzoari espresibitate maximoa eskainiz.

Astigarragak Sagardoaren Museoa nahi du, *Sagardoaren-Etxea* bezala ezagutuko dena. Honekin Euskal Herriko sagardo kulturaren erdigune bihurtuko litzateke.

Ikusten denez, bai euskal folklorea eta bai kultura sagardotegi eta sagardogintzari oso lotuak egon dira, batez ere, lehen, txalapartaren presentzia oso nabaria zenean.

TXINTXARRI
Sagardotegia - Jatetxea

- Sagardo garaian txotxetik
- Urte osoan gosari, bazkari eta afariak
- Karta zerbitzua - Eguneko menua
- Goizean 7etatik zabalik

Amezketako Bidegurutze aurrean • ALEGIA • Tel: 65 07 21